

AVUSTUSHAKEMUS MUINAISJÄÄNNÖSALUEIDEN HOITOON

Helsingin kaupunginmuseo, Heini Hämäläinen, 6.11.2020

Museovirastolta haetaan muinaisjäännösalueiden hoitoon suunnattua avustusta Lauttasaaren Länsiulapanniemen sotahistoriallisten muinaisjäännöskohteiden kunnostukseen.

Hankkeen nimi on:

'Helsingin Lauttasaaren Länsiulapanniemen sotahistoriallisten kohteiden kunnostushanke'

Hakijan yhteystiedot:

Hämäläinen Heini, tutkija

Helsingin kaupunginmuseo, kulttuuriympäristötiimi

Aleksanterinkatu 16-18, 00170 Helsinki

heini.hamalainen@hel.fi 040-334 5521

Yllä mainittu henkilö toimii samalla hankkeen yhteyshenkilönä.

Avustuksen kohde: kiinteä muinaisjäännös Länsiulapanniemi, muinaisjäännösrekisterikohde 1000030667. Alueen sotahistorialliset kohteet ovat muinaismuistolain 295/1963 rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä (muinaisjäännösrekisteritunnus 1000030667, <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000030667>). Käytännössä koko niemi on rajattu kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Kunnostushanke koskee kaikkiaan kolmea niemellä sijaitsevaa sotahistoriallista kohdetta: kahta alueella sijaitsevaa Krimin sodan aikaista pienempää rintavarustusta Rv 26 ja Rv 27 sekä yhtä 1850-luvulla rakennetun ja 1870-80-luvuilla uudistetun tykkipatterin 4B vallia.

Muinaisjäännöksen omistaja:

Kunnostettavat kohteet sijaitsevat kaupungin omistamalla maa-alueella ja kunnostushankkeen toteuttamisesta on jo keskusteltu avustettavan hankkeen kanssa samanaikaisesti toteutettavan kaupunkiympäristön toimialan rantareitin rakennushankkeen projektipäällikön Petra Rantalaisen kanssa. Maanomistajan lupa avustettavalle kunnostushankkeelle haetaan sitten kun avustus on varmistunut.

Mihin hoitotoimenpiteeseen avustusta haetaan:

Avustusta haetaan kolmen Länsiulapanniemellä sijaitsevan 1800-luvun jälkipuolen linnoitteen, rintavarustukset Rv26 ja Rv27 sekä tykkipatteri 4B, kunnostamiseen. Toimenpiteissä vallimaisten

varustusten kulutuksen sekä kasvillisuuden ja puuston aiheuttamia vaurioita korjataan siten, että vallin muoto vastaisi alkuperäistä. Kunnostukseen käytetään materiaaleja, joista linnoitteet ovat aikanaan koostuneet ja pintamateriaalina käytetään ympäristöön luontuvaa pintamateriaalia, heinäturvetta tai kunttaa. Kunnostus edellyttää tutkimus- ja arkistoselvitystä sekä hyvän lähtötiedon keräämistä kohteista.

Kustannusarvio:

Avustusta haetaan Museovirastolta yhteensä 15 000 euroa ajalle 05/2021–07/2021 (haku aika 1.10. – 11.11.2020). Kunnostushankkeeseen käytettävä summa on 16 670 euroa, josta omaisuus on 1670 euroa. Hankeavustusta tullaan käyttämään projektityöntekijän palkkakustannuksiin, hankkeeseen sisältyviin ostopalveluihin (maanrakennus) ja materiaalikuluihin. Mikäli Museoviraston rahoituspäätös on myönteinen, hankkeelle avataan kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan laskentajärjestelmään oma projektitunniste hankkeen menojen ja tulojen seuraamiseksi.

Menot euroa		
Projektityöntekijän palkka, 2500 € kk 3 kk kokopäivätyötä Projektityöntekijän palkka sivukuluineen (peruspalkka X 1,38 = 3450€ / kk)	10 350	
Materiaalit: hiekkamoreeni tai luonnonhiekk 32€ / m ³ , tarvearvio 10 m ³	320	
Maanrakennustyöt, kaivinkonetyö kuskeineen noin 70 €/tunti + alv eli noin 100 €/tunti. Työtä 3 päivää.	2400	
Vallien pintamateriaali, tarvearvio 100 m ² esimerkkinä kunnan hinta on 26,50 €/m ² + alv,	3300	
Mahdolliset muut dokumentointi- ja rakennusmateriaalit	300	
	yht. 16 670	
Omarahoitusosuus 10 % projektihenkilön palkkaan		1670
Museoviraston avustus + omarahoitus		16670
Museoviraston avustusosuus		15000

Avustettavan hankkeen koordinointi ja kulujen seuraaminen tulee sijoittumaan kaupunginmuseon kulttuuriympäristötiimiin.

Muualta ei ole haettu samaan aikaan avustusta.

Aiemmat avustukset:

Valtionavustusta on saatu vuonna 2018, myöntäjä Museovirasto, Hanke oli *”Eri-ikäiset kaupunkilaiset osallistumaan kulttuuriperinnön käyttöön ja vaalimiseen”*. Kyseessä oli Euroopan kulttuuriperintövuoden 2018 avustus kaupunkilaisten osallisuuden tukemiseen ja Adoptio monumentti –toiminnan jalkauttamiseen Helsingin alueelle. Myönnetty summa oli 20 000 €. Hanke on raportoitu ja tilitetty helmikuussa 2020.

Hoidon suunnittelu ja selvitykset:

Hoidon ja kunnostuksen kohteet ovat Lauttasaaren Länsiulapanniemen 1800-luvun jälkipuolella rakennetut rintavarustukset Rv 26 ja Rv 27 sekä kookas taitteinen tykkipatterin 4B valli. Toimenpiteinä kulutuksen, puuston ja eroosion aiheuttamien vaurioiden korjaaminen. Hoidon suunnittelu lähtee liikkeelle kohteiden nykytilan dokumentoinnista ja vaurioiden arvioinnista kunnostuksen lähtötiedoiksi. Hoidon suunnittelussa selvitetään kohteiden aiempi tutkimustieto, mahdolliset kunnostustoimet ja maankäyttö, alkuperäistä rakennetta historia- ja arkistotiedoin maastohavaintojen lisäksi. Hankkeessa on mahdollisuus myös tuottaa ja jakaa tietoa Länsiulapanniemen arkeologisista kohteista kertomalla kunnostushankkeesta ja tätä kautta lisätä kulttuuriperinnön tunnettuutta. Hoidon suunnittelussa otetaan myös huomioon nykyiset ohjeistukset muinaisjäännösten hoitoon ja kunnostukseen liittyen sekä mahdollisesti muualta saadut kokemukset vastaavasta kunnostamisesta.

Maisemanhoito:

Avustettavan hankkeen kanssa samanaikaisesti toteutetaan kaupunkiympäristön toimialan johtama rakennushanke, jossa Länsiulapanniemeen toteutetaan kaavan mukainen kevyt ulkoilureitti. Tämän rakennushankkeen yhteydessä on suunniteltu toteutettavan joidenkin kookkaiden puiden ja vesakoiden poistoa linnoitteilta, sillä uusi reitti kulkee linnoitteiden ohi.

Avustuksella voidaan hoito- ja kunnostushankkeen yhteydessä tehdä edellisten toimien lisäksi peittävän kasvillisuuden poistoa rakenteista sekä linnoitteiden ympäristöstä tarpeen mukaan luontoarvot huomioiden. Ympäristöstä poistetaan roskat ja muu jäte.

Kulumisen ehkäisy:

Avustettavan hankkeen kanssa samanaikaisesti toteutetaan kaupunkiympäristön toimialan johtama rakennushankkeena rantareitti. Reitin rakentamisen yhteydessä toteutetaan kulkua ohjaavia rakenteita, joiden tarkoitus on ohjata kulutus pois alueen muinaisjäännöksiltä kuitenkin estämättä niihin tutustumista. Tämän johdosta tämä avustushanke ei sisällä kulunohjaukseen liittyvää rakentamista.

Haettavaa avustusta käytetään hankesuunnitelman mukaisesti rintavarustusten kulutuksen ja kasvillisuuden aiheuttamien vaurioiden korjaamiseen sekä yhden kookkaan tykkipatterin vallin

kulumisen ja eroosion aiheuttamien vaurioiden korjaamiseen. Pitkän aikavälin tavoitteena on eroosion estäminen, kohteiden ulkonäön kohentaminen ja sitä kautta havainnollisuuden paraneminen.

Aikojen kuluessa syntyneet polut linnoitteiden ohi ja yli ovat altistaneet kohteet kovalle kulutukselle. Kulutuksen johdosta esimerkiksi linnoitevallien rinteiltä ja päällyksistä on kulunut kasvillisuus pois ja hiekan tullessa esiin eroosio ja kulkeminen on muodostanut kuruja kohteille eikä kasvillisuus juurru uudelleen. Tämä koskee sekä pienempiä Krimin sodan aikaisia rintavarustuksia että kookkaampia tykkipattereiden valleja.

Kunnostustoimenpiteet pyrkivät saattamaan kohteet tilaan, jossa ne muistuttavat enemmän alkuperäistä muotoaan ja ulkonäköään. Linnoitteen päälle kulunut kulku-ura voidaan täyttää maataytöllä ja luonnonmukaisella pohjakasvillisuudella. Eroosioalueen hoitoon voidaan käyttää erilaisia kateaineita ja tätä sitovaa kasvillisuutta. Kateaine valitaan maaperätyypin mukaan. Kateaineeksi voisi käydä esim. hiekkamoreeni. Pintaan voidaan tuoda kasvillisuusturpeita patjoina, esim. 50 x 50 cm kokoisina levyinä. Turpeen täytyy olla samankaltaista kuin mitä kasvaa linnoitteella ennestään. Linnoitevallien suojaksi juurtuva kasvillisuus auttaa vallirakennetta pitämään muotonsa ja vähentää eroosiota.

Tässä on mahdollisuus tarkastella vaihtoehtoa, missä rakennettavan rantaraitin kohdalta voitaisiin siirtää pintaturpeita linnoitevallien suojaksi. Tämän tyyppisten ratkaisujen johdosta yhteistyö kaupunkiympäristön rakennushankkeen kanssa on tärkeää. Hankkeiden yhteydessä on varmasti myös mahdollisuus miettiä muita yhteen sovitettavia työvaiheita tai materiaalihankintoja. Tämä on taloudellisuuden lisäksi myös ekologista.

Perusteluja hankkeelle:

Rantareitin rakennushanke kulunohjauksineen sekä linnoitteiden kunnostushanke yhdessä tukevat toistensa tavoitteita näiden sotahistoriallisten kohteiden suojelussa. Hankkeissa on hyvä tilaisuus suunnitella ja harjoitella monitoimialaista yhteistyötä.

Helsingin Lauttasaari on linnoitushistorialtaan hyvin monikerroksinen ja kiinnostava ja alueen hyvin säilyneessä kulttuurimaisemassa voikin tehdä sotahistoriallisen kierroksen aina 1850-luvulta toisen maailmansodan kohteille. Lauttasaaren väkiluku on kasvanut voimakkaasti 1900-luvulla ja tulee kasvamaan Helsingin uuden yleiskaavan tavoitteiden myötä. Näin ollen paine myös virkistysalueiden käyttöön kasvaa. Nyt kun Länsiulapanniemeen rakennetaan rantareitti, alueella vierailevien määrä todennäköisesti kasvaa. Tällöin olisi hienoa, että myös alueen arkeologiset kohteet olisivat näyttävässä kunnossa ja hoidettuja. Kunnostustoimet parantavat kohteen säilyvyyttä ja kiinnostavuutta ja ovat sitä kautta erinomainen teko alueen kulttuurihistorian ja arkeologisen kulttuuriperinnön säilyttämisen näkökulmasta. Kunnostushankkeen yhteydessä on myös syytä suunnitella kohteiden kunnan seuranta.

*Kaatonut mänty on hajottanut Krimin sodan aikaista vallia. Kuva: Heini Hämäläinen/HKM
19.5.2020.*

Kartalla ympyröitynä kunnostettavat kohteet. Pohjakartta Helsingin kaupungin kantakartta.
Käsittely HH/Helsingin kaupunginmuseo.